

สารศิลป์ถิ่นอีสาน

Rama IX Art Museum Foundation

Art perspectives from E-saan

จิตรกรไทย

Thai artists

มูลนิธิศิลปะถิ่นอีสาน

สารศิลป์ถิ่นอีสาน

Art perspectives from E-saan

Rama IX Art Museum Foundation

at 4th Floor, The Emporium Shopping Complex, Sukumvit 24, Bangkok
1 - 13 October 2004

at The Queen's Gallery, Ratchadamnoen Rd. Pan Fah, Bangkok
18 November 2004 - 15 February 2005

Text : Chulathasna Byaghrananda
: Pairoj Samosorn
: Pong Sengking
Cover : Alongkorn Lauwatthana
First Edition : October 2004
Number of Copy : 1000
ISBN : 974 - 92487 - 3 - 2
Organized : Thai Environmental and Community Development Association
Funded : Thai Artists
: Siam Cement Foundation
: The Emporium Shopping Complex
: The Queen's Gallery

สาร คุณหญิงชดช้อย ไสภณพนิช
นายกสมาคมสร้างสรรค์ไทย

ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นชาติ และความเจริญของคนในชาติ ที่ผ่านมา ศิลปะถูกทำให้เป็นเรื่องไกลตัวและยากเกินกว่าที่คนทั่วไปจะเข้าใจ อีกครั้งหนึ่งที่ศิลปินกลุ่มจิตรกรไทยแสดงบทบาทเป็นสะพานเชื่อมให้ประชาชนทั่วไปได้สัมผัสงานศิลปะมากขึ้น และดำเนินงานร่วมกับดาวิเศษ เพื่อสร้างเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีศิลปะในหัวใจ มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัย

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 สมาคมสร้างสรรค์ไทย (ดาวิเศษ) ดำเนินงานร่วมกับศิลปินที่มีชื่อเสียงของเมืองไทย โดยนำศิลปินเดินทางไปในพื้นที่โครงการต่างๆ ของดาวิเศษ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานอันเกิดจากความประทับใจในสภาพแวดล้อมท้องถิ่นของไทย และเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้ศึกษา ชื่นชม ด้วยผลงานศิลปะหลากหลาย รวมทั้งขยายผลสู่เยาวชน โดยมอบโอกาสการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม ผ่านสื่อและงานศิลปะ

ปี 2547 นี้ หลังจากนิทรรศการแสดงผลงานของศิลปิน ดาวิเศษจะพาเด็กๆ ไปทำกิจกรรมเพื่อเปิดโลกการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และมีศิลปินรับเชิญช่วยสอนให้เด็กๆ รู้ลึกว่าศิลปะเป็นเรื่องง่าย เป็นเรื่องของจินตนาการและการสร้างสรรค์ รวมทั้งเป็นแรงบันดาลใจให้แก่เด็กๆ ที่สนใจศึกษาศิลปะ ได้มีกำลังใจและมุ่งมั่นที่จะฝึกฝนฝีมือต่อไป ซึ่งมูลนิธิจิตติเมตไทย ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุน ให้กิจกรรมดังกล่าวเกิดขึ้น

ดาวิเศษหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การนำศิลปะเข้าสู่ชีวิตประจำวัน และการสะท้อนให้เห็นความเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ ในสภาพแวดล้อม จะทำให้เยาวชนเกิดความรักในท้องถิ่นแผ่นดินเกิด ซึ่งนำไปสู่สำนึกและการมีส่วนร่วมรักษาสิ่งแวดล้อม และสืบทอดศิลปะวัฒนธรรมของบ้านเราให้ดำรงคงความเป็นไทยสืบไป

ท้ายนี้ ขอขอบคุณ ดิเอ็มโพเรียม ขอบบั้ง คอมเพล็กซ์ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และมูลนิธิจิตติเมตไทย ที่สนับสนุนให้งานศิลปะมีเวทีในการสื่อสารสู่สังคม และเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้สัมผัสความสุนทรีย์แห่งชีวิต จากกลุ่มศิลปินผู้สร้างสรรค์ความงดงามสู่มวลมนุษย

สาร ปัญญา วิจิตรนสาร ประธานกลุ่ม จิตรกรไทย

ยังไม่ลืมศิลป์แห่งอีสาน

สังคมในโลกปัจจุบันเข้าสู่ยุควัฒนธรรมไร้พรมแดน ได้ตีแผ่เปิดเผยให้ชาวโลกเห็นความแตกต่างหลากหลายของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในแต่ละมุมโลก การรับรู้ยอมรับซึ่งกันและกันนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำโลกเราไปสู่ความรักความเข้าใจต่อกันอย่างสันติสุข ความไร้ซึ่งพรมแดนทางวัฒนธรรมนั้น ยามใดที่มีผู้ละเมิดกฎต่อผู้อื่น เช่นผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ย่อมส่งผลเสียหายให้ได้รับผลร้ายโดยทั่วกัน หรือยามใดที่มนุษย์อาศัยความแตกต่างทางวัฒนธรรมของตนเข้าครอบงำวัฒนธรรมอื่นๆ ด้วยการขวยโอกาสคุกคามจากผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมากกว่า อาจเป็นสาเหตุสร้างความขัดแย้งในสังคมได้ หรือวัฒนธรรมอันดีงามบางครั้งก็ตกเป็นเครื่องมือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์แห่งตน ที่แนบเนียนกว่าการเผชิญหน้าทางสงครามโดยตรง ทุกวันนี้โลกต้องสนใจซึ่งกันและกัน เพื่อเรียนรู้เท่าทันสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนไปตลอดเวลา อย่างน้อยที่สุดเพื่อสร้างความเข้มแข็งของวัฒนธรรมให้เป็นเกราะภูมิคุ้มกันตนเอง ไม่ให้สังคมเสื่อมสลายในเวลาอันมิควร

กลุ่มจิตรกรไทย เป็นกลุ่มศิลปินที่ทำงานศิลปะแนวศิลปะไทยร่วมสมัย จึงมีความคิดเห็นร่วมกันเดินทางไปศึกษาสัมผัสศิลปะและวัฒนธรรมอีสานถึงถิ่น แล้วกลับมาสร้างสรรค์ศิลปะตามนันทนาการที่ตนเองสนใจ การที่เราได้มีโอกาสไปสัมผัส ศิลปะอีสานครั้งนี้ ทำให้เราได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตเรียบง่าย รักอิสระ ซื่อตรง มีน้ำใจงาม แสดงออกด้วยความจริงใจ และยอมรับในสิ่งใหม่มาปรับใช้ให้เหมาะกับวิถีแห่งตน ความดีงามของจิตวิญญาณของอีสานนี้ แม้กลุ่มจิตรกรไทย ได้มีโอกาสเรียนรู้เพียงน้อยนิด เป็นเพียงสายลมอันแผ่วเบาช่วยกระพือเกลสรอีสานให้สังคมที่เติบโตกว้างใหญ่ไพศาล แต่ที่เหลือพื้นที่ละอองวาสำหรับศิลปะ ได้สัมผัสอีสานที่กระซิบให้เราได้นึกถึงลมหายใจอันอ่อนล้า ก่อนที่เปลือกตาจะปิดลงเพื่อลิ้มรสชาติวันใหม่

Rama IX Art Museum Foundation

สาร สุรบุษ รงศิลา กรรมการและผู้จัดการ มูลนิธิริชมেন্টไทย

มูลนิธิริชมেন্টไทย จัดตั้งขึ้นโดย บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) โดยมีเจตนารมณ์ที่จะ “ส่งเสริมคุณธรรม สร้างสรรค์สังคม” โดยการส่งเสริมและสนับสนุน ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน ที่จะเติบโตเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ

นอกจากการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ทั่วประเทศแล้ว มูลนิธิฯ ยังเล็งเห็นถึงความสามารถที่มีอยู่ในตัวเยาวชน จึงได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนมีโอกาสได้แสดงความสามารถของตน เช่น การจัดประกวดผลงานทางศิลปะ โครงการความสามารถพิเศษ นอกจากนั้นยังจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาเยาวชน โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด เพื่อสร้างให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกในการดูแลชุมชนของตน โดยการให้ความร่วมมือกับองค์กรเอกชนและภาครัฐที่มีแนวคิดที่จะ ร่วมกันดำเนินกิจกรรม

โครงการสารศิลป์ถิ่นอีสาน โดยสมาคมสร้างสรรค์ไทย เป็นอีกโครงการหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายที่เป็นประโยชน์แก่สังคมโดยรวม มุ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกเยาวชนให้มีส่วนร่วมดูแลระบบนิเวศน์ในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของมูลนิธิริชมেন্টไทย มูลนิธิฯ จึงมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่จะให้การสนับสนุนโครงการ เพื่อร่วมกันส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนไทยต่อไป

มูลนิธิริชมেন্টไทย หวังอย่างยิ่งถึงความสำเร็จครั้งนี้ ไม่เพียงเพื่อการสนับสนุนเยาวชนเท่านั้น หากแต่ความร่วมมือของศิลปิน และองค์กรสนับสนุนต่างๆ จะช่วยสร้างสรรค์สังคมไทยให้ดำรงอยู่อย่างเกื้อกูลกันสืบไป

"สารศิลป์ถิ่นอีสาน" เป็นโครงการที่ดาวีเศษดำเนินงานร่วมกับศิลปินกลุ่มจิตรกรไทย ต่อเนื่องเป็นปีที่ 2 เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาด้านศิลปะและสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนไทย

กลุ่มจิตรกรไทย เกิดจากการรวมตัวของศิลปินที่ประสบความสำเร็จจากการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพุทธปทีป กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ หลังจากนั้นจิตรกรทุกท่านยังคงสร้างสรรค์ศิลปะของตนตามแนวศิลป์ไทยร่วมสมัยอย่างต่อเนื่องตลอดมาจนเป็นที่รู้จักจากสังคมอย่างกว้างขวาง ปีที่ผ่านมากลุ่มจิตรกรไทยได้เดินทางไปกับเรือดาวีเศษ บันทึกความงามสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ถ่ายทอดเป็นผลงานจิตรกรรมนำเสนอสู่สาธารณชน โดยรายได้จากการจำหน่ายภาพส่วนหนึ่งนำมาจัดกิจกรรมให้แก่เยาวชนไทย เมื่อกิจกรรมดังกล่าวประสบผลสำเร็จ ดาวีเศษและกลุ่มจิตรกรไทยได้ร่วมกันหารือขยายโครงการสู่สังคมชนบทภาคอีสาน โดยมอบหมายให้คุณธีระวัฒน์ คณะณะ เป็นผู้วางแผนการเดินทางซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 5-8 กุมภาพันธ์ 2547 มี อาจารย์จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ อาจารย์ทวี รัชนิกร ศิลปินอาวุโส ให้เกียรติร่วมเดินทางมุ่งสู่จังหวัดขอนแก่น สมทบกับอาจารย์ผ่อง แซ่กิ่ง อาจารย์ไพโรจน์ สโมสร ผศ.นิยม วงศ์พงษ์คำ จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ อาจารย์นันทิวรรณ จันทนะพะลิน คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สถานที่ต่างๆ ที่คณะได้ไปชม อาทิ จิตรกรรมลืออีสาน วัดสระบัวแก้ว ปราสาทเปือยน้อย อ.หนองสองห้อง จ.ขอนแก่น พระธาตุนาดูน จิตรกรรมลืออีสานวัดโพธาราม, วัดบ้านยาง, วัดป่าเลไลยก์, วัดยางทองวราราม อ.นาดี จ.มหาสารคาม และได้เดินทางไปที่พักชุมชนโคกใหญ่ในอำเภอนาโพธิ์ พุดคุยกับผู้นำชุมชนและชาวบ้านถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของลำน้ำเสียว และความร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้านในการแก้ไขปัญหา

ตลอดการเดินทาง 4 วัน ศิลปิน และทีมงานดาวีเศษ ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากชาวอีสานในทุกๆ ที่ที่ได้ไปเยือน เป็นที่ประทับใจของผู้ร่วมเดินทางทุกคน ซึ่งหลังจากการเดินทางศิลปิน ได้กลับมาสร้างสรรค์ผลงานอันเกิดจากความประทับใจในแง่มุมต่างๆ รวมถึงอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้กรุณาเขียนบทความความเป็น "สาร" อีกทางหนึ่งที่ส่งถึงพวกเราชาวไทยให้รับรู้และภาคภูมิใจ ในความยิ่งใหญ่ของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตเรียบง่ายของชาวอีสาน

กิจกรรมที่ถือว่าเป็นเป้าหมายหลักของการจัดงานครั้งนี้ คือการจัดหลักสูตรอบรมเยาวชน โดยศิลปินและทีมฝึกอบรมของดาวีเศษ โดยใช้แนวทางของโครงการโรงเรียนเรือรักเจ้าพระยากับดาวีเศษ คือการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ การได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น เรียนรู้ถึงความสำคัญของชุมชนและศักยภาพของตนเองในการมีส่วนร่วมรักษาและแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างสรรค์

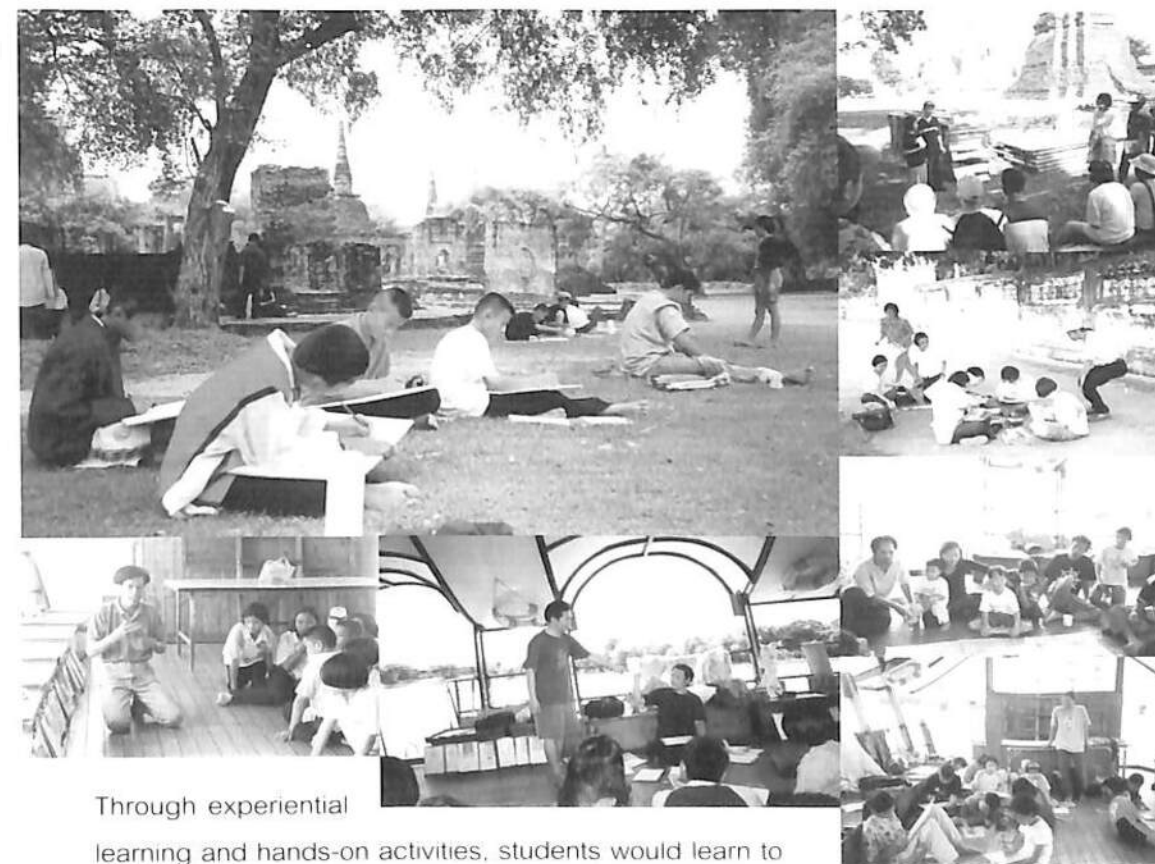
กิจกรรมอบรมเยาวชน จะจัดขึ้นหลังการแสดงนิทรรศการ แบ่งเป็น 2 รุ่น รุ่นละ 50 คน คือ วันที่ 12 - 16 พฤศจิกายน 2547 อบรมเยาวชนในเขตลุ่มน้ำสงคราม อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม ร่วมกับนักเรียนจากภาคกลาง คือโรงเรียนศึกษานารี โรงเรียนวัดพระเชตุพน โรงเรียนวัดโพธิ์ และวันที่ 4 - 6 ธันวาคม 2547 อบรมเยาวชนในจ.มหาสารคามร่วมกับนักเรียนโรงเรียนสตรีวัดระฆัง โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม และโรงเรียนวัดเทียนถวาย จ.ปทุมธานี

Rama IX Art Museum Foundation

"Art perspectives from E-saan" is a collaborating work between "Magic Eyes" and "Thai Artists Group". This project aims to send the message on preserving Thai culture, traditions, and environment to the public by using the beauty of art pieces. In 1999, the artists took a trip on Magic Eyes Barge to reflect the beauty and importance of The Chao Phraya river to create awareness and better understanding of the river, to peoples lifestyle and Thai culture.

This year, Magic Eyes and Thai Artists Group would expand the scope of work to the northeastern (E-saan) area of Thailand. Their appreciation of E-saan culture, traditions, and lifestyle reflected on the 80 art pieces from 19 artists. The revenue from two exhibitions at The Emporium Shopping Complex and The Queen's Gallery will be used to sponsor learning process and experiences sharing between two groups of student from E-saan and Chao Phraya watershed. The activities will encourage students to express their love and understanding about their culture, environment and local values through arts and environment education activities.

Through experiential learning and hands-on activities, students would learn to appreciate and express their understanding about environment and local values, through art techniques and art expressions. Various tips and techniques would be introduced by "Thai Artists Group" during Field trips both on the "Magic Eyes Barge" and at the location.

ไปดูชมภาพจิตรกรรมฝาผนัง "ลิม" อีสาน จุลทัศน์ พยาฆรานนท์

เมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์นี้ ได้รับโอกาสจากโครงการโรงเรียนเรื่อรักเจ้าพระยากับตาวีเศษ ให้ร่วมเดินทางไปกับกลุ่มจิตรกรไทย เพื่อการศึกษา ปฏิบัติการเขียนภาพจิตรกรรมและเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอีสาน ณ บริเวณจังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม เป็นเวลา 4 วัน

การเยี่ยมเยือนพื้นที่อีสานของกลุ่มจิตรกรไทยในโอกาสดังกล่าว มุ่งความสนใจศึกษา และเพิ่มเติมประสบการณ์ต่องานจิตรกรรมฝาผนัง ที่ได้รับการเขียนระบายประดับไว้บนผนัง "ลิม" หรืออุโบสถ ในอารามแต่ละแห่ง ว่าเป็นประเด็นสำคัญ

งานจิตรกรรมซึ่งยังคงปรากฏอยู่บนฝาผนัง "ลิม" สามสี่แห่งที่ไม่พบเห็นได้ในเวลาไม่นานวัน เป็นงานจิตรกรรมที่ได้รับการเขียนระบายขึ้นบนฝาผนัง โดยนายช่างจิตรกรรมพื้นถิ่น ระหว่างพุทธศักราช 2473 - พุทธศักราช 2476 แม้เป็นงานจิตรกรรมเขียนโดยช่างพื้นถิ่นผ่านกาลเวลามากกว่า 70 ปี แต่เป็นงานสร้างสรรค์ ที่ยังความตื่นตาตื่นใจแก่บรรดาจิตรกรที่ได้พบเห็น ทุกวันด้วยกัน

"ลิม" เป็นศาสนสถานหลักในอาราม คนอีสาน ถือประเพณีที่ไม่ยินดีให้สตรีเพศขึ้นไปหรือเข้าไปข้างใน "ลิม" เช่นนี้ งานจิตรกรรมโดยมากจึงได้รับความนิยมเขียนระบายขึ้นไว้บนฝาผนังภายนอกรอบๆ "ลิม" เป็นที่พึงแลดู และรับสาระได้โดยไม่จำกัดเพศและวัย

รูปภาพจิตรกรรมบนผนัง "ลิม" แต่ละแห่ง ักเขียนพรรณนาเรื่องเนื่องด้วย พุทธประวัติ ทศชาติ เป็นพื้น อาจมีเรื่องแสดงบาปบุญคุณโทษ ประเพณีพื้นถิ่น การเล่นอย่างพื้นบ้าน เป็นต้น ได้รับการเขียนระบายแทรกไว้อย่างงดงาม

รูปลักษณะที่ได้ใช้เป็นหลักในการพรรณนาเรื่องราวที่ช่างเขียนต้องการนำเสนอ เป็นรูปลักษณะที่เขาสร้างขึ้นโดยไม่จำกัดให้มีแบบแผนคงตัว เขาจัดการอิริยาบถ รูปคนสัตว์ อย่างธรรมดาที่เป็นอยู่ตามชนบท ซึ่งช่างเขียนเผชิญอยู่อย่างสันตติจิตในทุกวันเมื่อเชิ้อวัน

ช่างเขียนแสดงรูปลักษณะ คน สัตว์ บ้านเรือน ยานพาหนะ ต้นไม้ ด้วยสีและเส้นล้อมรูปภาพ โดยประเพณีนิยมอย่าง 2 มิติ บนพื้นสีขาวหม่นเป็นฉากหลัง สีที่ใช้เป็นพื้นในรูปภาพมีไม่มากสี อาจเนื่องมาแต่ไม่อาจเสาะหามาได้จากแหล่งที่ห่างไกล สีที่ปรากฏอยู่ในรูปภาพจิตรกรรมดังว่านี้ เป็นสิ่งที่พึงหาได้ในพื้นที่บ้านนั่นเอง ดังสีเขม่า สีคราม สีเหลืองขมิ้น เป็นต้น กระนั้นก็ดี การเขียนระบายรูปภาพด้วยสีอันมีจำกัดนี้ กลับเป็นงานจิตรกรรมที่มีวรรณส่วนรวมลงตัวอย่างมีเสน่ห์ และเป็นการประจักษ์ต่อภูมิปัญญาในการแก้ปัญหา การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ของช่างเขียนพื้นถิ่น ที่ควรยอมรับความสามารถและยกย่องความจริงใจในการแสดงออกอรรถะของเขาโดยแท้

รูปภาพที่แสดงออกเรื่องชวนขบขันเรื่องเพศวิสัย ย่อมแทรกเข้าในระวางพื้นที่ว่างอันพอจะมีอยู่บ้าง ระหว่างรูปภาพพรรณนาเรื่องหลัก รูปภาพทำนองนี้ไม่เป็นรูปภาพอุจาดขาดความสุภาพแต่อย่างไร สำหรับคนพื้นถิ่นมีปกติยอมรับว่ามันเป็นปกติวิสัย ไม่คิดเกินปกติอย่างคนชาวกรุง และรูปภาพดังว่ายังจะเป็นลูกเล่นให้ผู้ดูรูปภาพได้ผ่อนคลายอารมณ์จากรูปภาพเรื่องหลัก หรือถ้าจะพิจารณาอย่างปลงธรรมสังเวช ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งได้

การที่ได้มีโอกาสไปดูชมรูปภาพจิตรกรรมเขียนฝาผนัง "ลิม" บางแห่งในภาคอีสานคราวนี้ แม้มีเวลาเที่ยวดูชมจำกัด เป็นประสบการณ์สำหรับผู้เผชิญกับงานจิตรกรรมฝาผนังซึ่งอยู่ต่อหน้าให้รู้สึกว่ามันกลายเป็นผู้สอนด้วยทางภูมิปัญญา ในการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ ตนเองเป็นผู้หมกหมมด้วยทฤษฎีและกักขังทัศนคติไว้ด้วยหลักการ เป็นผู้ที่ไม่มีความที่จะพึงยืนอยู่ในศิลปภพอันบริสุทธิ์ ดังเช่นนายช่างจิตรกรรมผู้นิรมานงานจิตรกรรมให้ปรากฏแก่ตา ดังกล่าว คงเอื้อนเอ่ยว่าจาแฝงเบาอยู่ในใจเพียง

"มหาครู มหาครู ข้าพเจ้าขอคารวะแด่ท่าน จากศิษย์ ผู้ยังเฝ้าเลาเบาปัญญา ขออนุญาตเก็บจรรายปัญญา และระชะจิตลักษณ์ของท่านไว้ในความทรงจำ สำหรับการบและขัดเกลาสติปัญญาอันที่อยู่ พอให้เป็นหลักแหลมได้บ้าง เหว"

อุปถัมภ์อีสาน

ไพโรจน์ สิมส

"เท่าที่เรารวบรวมกันในปัจจุบัน ไม่มีวัดใดทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีจิตรกรรมฝาผนัง เว้นแต่วัดหน้าพระธาตุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา" ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่องวิวัฒนาการแห่งจิตรกรรมฝาผนังของไทย ครั้งการจัดแสดงภาพจิตรกรรมฝาผนัง ณ หอศิลป์ กรมศิลปากร พ.ศ.2502

ในสภาพจริง อีสานภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยนั้นอุดมสมบูรณ์เปี่ยมล้นด้วย ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นแก่นแท้ มีรากเหง้าสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จิตรกรรม ฝาผนังในอีสานไม่ได้มีเพียงวัดตะคุ วัดหน้าพระธาตุ แต่เพียงแห่งเดียว และหากรวมถึง ภาพเขียนสีบนผนังถ้ำแล้ว มีเป็นจำนวนร้อย ภาพเขียนสีบนผนังถ้ำกระจายอยู่ในหลายจังหวัด จากหลักฐานการสำรวจของกรมศิลปากร

จากเอกสารที่ปรากฏ ศิลป์ พีระศรี ไม่ได้เอ่ยถึงภาพเขียนสีบนผนังถ้ำศิลปะในสมัยก่อน ประวัติศาสตร์ในภาคอีสาน เท่าที่ทราบท่านได้ศึกษาเฉพาะภาพเขียนสีในถ้ำจังหวัดยะลาเพียง แห่งเดียว นั้นยังหมายถึงว่าท่านไม่มีโอกาสได้ชมภาพเขียนสีบนผนังถ้ำในภาคอีสาน

หรือ หรือว่า ทั้งภาพเขียนที่ปรากฏตามโบสถ์ วิหาร บนผนังถ้ำนั้นขาดสุนทรียรสทาง ความงาม โดยนำไปเปรียบกับจิตรกรรมแบบประเพณีนิยมฝีมือศิลปินช่างหลวง จะเป็นได้ก็แต่ เพียงศิลปะพื้นบ้าน นั้นจึงส่งผลให้ผู้เชี่ยวชาญศึกษางานจิตรกรรมฝาผนังในประเทศในครั้ง กระนั้น ไม่ได้นำศิลปะ พีระศรี ไปชมความงามในความเป็นศิลปะพื้นบ้าน หรือว่าผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการทราบเพียงว่ามีอยู่เพียงแห่งเดียว บรรดาข้อมูลส่วนอื่นที่เคยผ่านตาผ่านใจ กลับ ตีค่าด้วยความรู้สึกแห่งตนว่า ขาดความงาม ไร้คุณค่า ไม่เป็นศิลปะ

ภาพลักษณะในความรู้สึกและการตีค่าเช่นนี้ มีอำนาจส่งผลไปยังพิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ ในความรับผิดชอบการดูแลของกรมศิลปากร เกิดการละเลยงานศิลปะพื้นบ้านพื้นถิ่น ศิลปะของชุมชนในวงกว้าง ส่งผลให้งานศิลปะที่เกิดจากความจำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวัน ของไทยเราแต่อดีต สูญสลายไปด้วยความรู้ไม่เท่าทันและความจงใจ นำเสียดายเป็นอย่างยิ่ง หากว่าเกิดการสำนึกได้ ไม่ทราบว่าจะไปพลิกฟื้นสืบประวัติได้อย่างไร

ผมไม่แน่ใจว่า หากศิลป์ พีระศรี ได้เห็นภาพเขียนอีสานนอกเหนือจากวัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ อำเภอปักธงชัย ภาพเขียนที่เป็นตัวตน เป็นชีวิตของคนอีสานโดยแท้ จะอธิบายรายละเอียดออกมาเป็นข้อเขียนในแง่มุมใด อยากรู้

น. ณ ปากน้ำ ในนามจริง ประยูร อุลุชาฎะ ได้สัมผัส ได้รับรสสุนทรีในงานจิตรกรรม อีสาน หรืออุปถัมภ์อีสาน แล้วอุทานว่า อีสานคลาสสิก จิตรกรรมอีสานเป็นพื้นบ้านคลาสสิก

ขอเวลานิดนะครับ บางท่านอาจจะเกิดความสงสัยขึ้นมาว่า ผมเขียนบทความไม่เห็นจะ ตรงกับชื่อเรื่องที่ตั้งไว้ข้างต้น ตรงนะครับ ตรง ขอขยายความนิดหนึ่ง

อุปถัมภ์เป็นภาษาพื้นถิ่นอีสาน หมายถึง รูปภาพ ภาพเขียน หรืองานจิตรกรรม

อุป คือ รูป ถัม คือ แต่งเติม ระบาย

Rama IX Art Museum Foundation

อุปถัมภ์เป็นคำที่มีเสน่ห์ เป็นภาษาที่ไม่ได้ผูกเนคไทใส่สูท สื่อสารความหมาย ที่แจ่มชัด ตรงตัว ในขณะที่คนเขียนภาพจิตรกรนั้นคือ ช่างแต้ม ตรงกับคำไทยโบราณ ที่นิยมใช้คำว่า ช่าง สำหรับกลุ่มคนผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านการช่าง ช่าง เป็นคำ ที่มีมาก่อนคำว่า จิตรกร ศิลปิน ที่สำคัญสื่อความหมายได้ชัดเจน ช่างแต้มนั้น หมายถึงช่างเขียนรูป คนเขียนรูป ให้โก้หรูขึ้นก็ต้องเป็น จิตรกร

อีสาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดินแดนอันกว้างใหญ่ในพื้นที่หนึ่งในสามของ ประเทศ เป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ด้วยศิลปวัฒนธรรมหลากหลายสาขา สืบเนื่องมา อย่างยาวนาน

ผาแต้ม เป็นหลักฐานเป็นข้อมูลที่สำคัญ เป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมของอีสาน มีมานานราว 5,000 - 6,000 ปี ก่อนประวัติศาสตร์ ผลจากการสำรวจมีกระจายทั่วไป ในอีสาน ที่เห็นเด่นชัดเป็นที่รู้จักกันในวงกว้าง คือผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบล ราชธานี ปรากฏอุปถัมภ์บนผนังของหน้าผา ในพื้นที่ต่อเนื่องกันยาวร่วม 200 เมตร เป็นภาพที่สะท้อนถึงสภาพวิถีชีวิตของผู้คนในครั้งกระนั้น

ณ ที่นี้จะขอกล่าวถึงอุปถัมภ์เขียนขึ้นในโบสถ์ วิหาร ศาลา การเปรียญ อีสานเรียกโบสถ์ สถานที่ทำสังฆกรรมของสงฆ์ว่า สิม สิม มาจาก สี่มา เสมอ อันเป็นเขตของสงฆ์ ซึ่งมีทั้งสิมบก และสิมน้ำ สิมที่ใช้เป็นเขตของสี่มา กล่าวโดยทั่วไปแล้ว สิมอีสาน มีขนาดเล็ก เล็กมาก พระสงฆ์เข้าไปทำสังฆกรรมสวดพระปาฏิโมกข์ จำนวนไม่เกิน 10 รูป ส่วนใหญ่เป็นสิมแบบมหาอุด คือมีประตูทางเข้า ทางด้านหน้าประตูเดียว หากว่าไม่สังเกตเห็นว่ามีโบเสมอ อาจเข้าใจ ไปว่านั่นเป็นกุฏิที่อยู่ของพระสงฆ์ เมื่อเป็นดังนี้แล้ว ภายในบริเวณสิมนั้น จึงไม่มีพื้นที่ของฆราวาสเลย เป็นพื้นที่เฉพาะของสงฆ์

ตามคติความเชื่อเดิมที่ยึดมั่นปฏิบัติสืบต่อกันมาโดยตลอด ฆราวาสจะไม่ล่วงล้ำเข้าไปในสิม โดยเฉพาะสตรี อุบาสิกา หากว่า เกิดมีใครฝ่าฝืนจะถือว่า ขะลำ เป็นสิ่งมึนงงคร ในขณะโบสถ์ พระ อุโบสถของวัดหลวงที่มีขนาดใหญ่ก็มี หัตถบาท พื้นที่อุระนาบหนึ่ง สูงกว่าระนาบปรกติซึ่งเป็นพื้นที่ของอุบาสกอุบาสิกา ผู้คนทั่วไปเข้าไป ปฏิบัติธรรมได้ เห็นได้ตามวัดใหญ่ๆ ในส่วนกลาง เช่นวัดหน้าพระเมรุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดที่ประดิษฐานพระประธานเป็นพระ พุทธรูปทรงเครื่องงดงามยิ่ง นำเสียดายที่ความขลังเสื่อมลง เพราะ ภาพที่เห็นคือทางวัดยินยอมให้คนใจบุญขึ้นไปนมัสการพระทรงเครื่อง ได้บนพื้นหัตถบาท เข้าใจว่าจะได้ใกล้ชิดพระพุทธรูปมากขึ้น แต่คงไม่ถึง ขั้นยินยอมให้เข้าไปใกล้ไปปิดทองยังองค์ท่าน

แล้วสเปส พื้นที่ในส่วนของคนบ้านจะไปอยู่ตรงไหน มีไหม ยามที่มีงานบุญ เช่นงานบวช อุบาสกอุบาสิกาจะใช้พื้นที่ตรงอาคาร หรือเพิงที่ต่อยื่นล้ำออกมาทางด้านหน้าสิมเป็นพื้นที่อีกส่วนหนึ่ง เป็น ส่วนของฆราวาส

กลุ่มจิตรกรไทยไปดูงานเชิงนิเวศที่ลำน้ำเสียว

ผ่อง เช่งกิง

กลุ่มจิตรกรไทยอันเป็นจิตรกรศิลปินไทย ไปดูงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมในภาคอีสาน จำนวน 18 คน ศิลปินรับเชิญ 3 คน อาจารย์และผู้ติดตามจากตาวิเศษรวมแล้ว 26 คน ใช้เวลาในการดูงานทั้งทางด้านวัฒนธรรมและด้านนิเวศวิทยาจากวันที่ 5 - 8 กุมภาพันธ์ 2547 รวมเวลา 4 วันเต็ม

ทางกลุ่มมีความสนใจที่หลากหลายเพราะศิลปินมาจากแทบทุกพื้นที่ของประเทศ ที่เป็นศิลปินบ้านเฮาก็มีบ้าง มาจากปักกิ่งได้ ภาคกลาง กระทั่งศิลปินคนหนึ่งมาจากสิงคโปร์

ในเช้าวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2547 พวกเราได้ออกเดินทางจากสถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช ไปดูงานทางด้านนิเวศที่บริเวณลำน้ำเสียวแห่งจังหวัดมหาสารคาม มีผู้ให้ข้อมูลถึงการต่อสู้ของประชาชนเกี่ยวกับลำน้ำเสียวเดิม จนชาวบ้านสองฝั่งลำน้ำทำนาไม่ได้หรือทำได้ก็ไม่ได้ข้าวมากนัก เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2533 เมื่อน้ำเสียวเดิมยอมมีผลกระทบต่อชาวนา 10 กว่าหมู่บ้าน คิดเป็นคนร่วมแสนคน

พวกเราไปถึงบ้านหนองโ้ง ตำบลบ้านหวาย อำเภอนาคู จังหวัดนครราชสีมา หมายถึงปัจจุบันนี้ ประเด็นทางนิเวศเรื่องน้ำเสียวเดิมได้เปลี่ยนไป เพราะลำน้ำเสียวไม่เค็มแบบอยู่ในสภาพอันตรายแล้ว เพราะการต่อสู้ครั้งนั้นรัฐบาลได้อนุมัติเงินจำนวน 800 ล้านบาท เพื่อทำการขุดลอกลำเสียว มีการปรับปรุงสภาพทางนิเวศ ทั้งทำฝาย ทั้งทำคันดิน ตอนนี้น้ำเสียวจึงหายเค็ม แต่ถ้าเราฟังจากชาวบ้านก็จะสังเกตได้ว่าชาวบ้านยังไม่วางใจนักว่าน้ำเสียวจะไม่เค็มอีก จึงมีคณะกรรมการเฝ้าระวังน้ำเสียวมาโดยตลอด

ที่ว่าเรื่องนิเวศน้ำเสียวเปลี่ยนไป เพราะต่อมาในภายหลัง คนที่ต่อสู้เรื่องน้ำเสียวเดิมได้รวมตัวกันอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 7,000 ไร่ โดยมีพ่อใหญ่บุญเรือง ยางเครือเป็นผู้บอกเล่าความเป็นมา และกำลังเป็นอยู่ พร้อมด้วยสิ่งที่จะเป็นไปในอนาคต

พวกเราเมื่อเดินทางเข้าไปในป่าโคกใหญ่ ซึ่งชาวบ้านได้ตั้งศูนย์อนุรักษ์ป่าโคกใหญ่ ในกลางป่านี้ ก็ทำให้พวกเรารู้สึกถึงความเอาใจจริงเอาใจของชาวบ้านกลุ่มนี้ ทั้งพ่อใหญ่บุญเรือง กับบรรยายได้ดีเป็นพิเศษ จนบางคนในกลุ่มจิตรกรไทยชมปะว่าพ่อใหญ่นำเสนอเรื่องน้ำเสียวที่สัมพันธ์กับป่าโคกใหญ่ได้ราวฟังคำบรรยายของอาจารย์มหาวิทยาลัยเลยทีเดียว

ชาวบ้านเรียกน้ำเค็มในลำน้ำเสียวว่า "น้ำขม" หนองบ่อ เป็นชื่อสถานที่ที่ทำให้ลำน้ำเสียวเกิดการเปลี่ยนแปลง หนองบ่อแห่งนี้อยู่ในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นที่ผลิตเกลือสินเธาว์ของชาวบ้านนานมาแล้ว โดยการกวาดเอาชื้อบหรือชื้อท่า ในบริเวณที่เป็นหนองบ่อนี้ นำมาต้มบนที่โนนที่อยู่ใกล้หนอง ทำมาหลาย ๆ ปี โนนนั้นก็สูงขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนดินที่หยัดเอาไปต้มเกลือแล้วจะกลายเป็นดินดีที่ต้นไม้ชอบ จะเห็นได้ว่าโนนที่อยู่ติดกับหนองบ่อมีต้นไม้ขึ้นงามมาก แต่บริเวณรอบ ๆ ไม่มีต้นไม้เลย ส่วนหนองบ่อก็ลึกลงไปด้วยเช่นกัน ชาวบ้านจะต้มเกลือในฤดูแล้งเท่านั้น ถึงเวลาน้ำฝนก็หยุดต้ม การทำเช่นนี้จะไม่นำให้น้ำเค็ม สิ่งแวดล้อมจึงยังไม่เสียหาย

หนองบ่ออันเป็นต้นกำเนิดของลำน้ำเสียว มีเนื้อที่ประมาณ 1,085 ไร่ วางตัวอยู่บนโดมเกลือขนาดใหญ่ จึงเป็นไปได้สูงมากในการผลิตเกลือในไตรทนีปริมาณมาก ในปี พ.ศ. 2494 กรมชลประทานได้รับอ่างหนองบ่อเป็น อ่างเก็บน้ำในความรับผิดชอบ ต่อมาได้มีการทำนาเกลือบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก โดยสูบน้ำเกลือจากใต้ดินขึ้นมาต้มและตาก อันเป็นผลที่ทวีความเค็มขึ้นในหนองบ่อเป็นอย่างมากจนไม่อยู่ในวิสัยที่จะนำน้ำไปใช้ในการเกษตรได้ จนกรมชลประทานต้องออกคำสั่งยกเลิกหนองบ่อเป็นอ่างเก็บน้ำเมื่อปี พ.ศ. 2520 และประกาศให้เป็นที่สาธารณะ

Rama IX Art Museum Foundation

ปี พ.ศ. 2514 เป็นต้นมา มีการทำนาเกลือกันอย่างกว้างขวางรอบๆ หนองบ่อ พื้นที่รอบๆ หนองมีการถูกซื้อและมีการขายโอนกรรมสิทธิ์ด้วยราคาสูง จากที่เป็นที่ผลิตเกลือสินเธาว์ ก็กลายเป็นผลิตเกลือขาย แล้วขยายตัวสู่ระบบอุตสาหกรรม รถที่เข้าออกบริเวณหนองบ่อขณะนั้นก็มีแต่รถขนเกลือสวนกับรถขนไม้ ขนเกลือออกไปขาย ไม้เข้ามา เป็นเชื้อเพลิงในการต้มเกลือ

ตอนเราฟังคำบรรยายจากพ่อใหญ่บุญเรืองอยู่นั้น เมื่อเราสังเกตต้นไม้ภายในป่าโคกใหญ่ คนมีประสบการณ์ในการดูต้นไม้ก็รู้ได้ทันทีว่าป่าไม้นี้เป็นป่าไม้ชั้น 2 ชั้น 3 เป็นชั้น 3 นั้นแหละส่วนมาก เพราะป่าถูกโค่นแผ้วถางมาก่อน ไม้ป่าโคกใหญ่นี้เองที่เป็นเชื้อเพลิงอย่างดีให้กับพวกโรงงานเกลือขนาดย่อม ซึ่งมีอยู่หลายโรงรอบๆ หนองบ่อ เพราะการขนไม้จากป่าโคกใหญ่ไปต้มเกลือมันต้นทุนต่ำ ฉะนั้นการที่ชาวบ้านปกป้องป่าโคกใหญ่ ก็ทำให้พวกต้มเกลือไม่สามารถเอาต้นไม้ที่ไปทำฟืนได้ ชาวบ้านได้ทั้งนี้เวศของปากกลับมา ได้เห็ด หน่อไม้ ผักพื้นบ้าน กระทั่งอั้ง อันเป็นแหล่งอาหารของพวกเขากลับมา ในขณะที่สามารถป้องกันการต้มเกลือได้อีกต่างหาก

ขอย้อนกลับไปทีหนองบ่อเป็นสาเหตุให้น้ำเสียวเค็มอีกที คือ ในปี พ.ศ. 2519 ได้เริ่มมีเสียงสะท้อน "ต่อต้านการทำนาเกลือ" เมื่อหลายฝ่ายได้เริ่มมองเห็นภัยพิบัติอันสร้างความเสียหายให้กับสภาพแวดล้อม เช่น สภาพป่าหมดไปด้วยการตัดไม้เอาไปใช้เป็นฟืน น้ำเสียวเค็มจัดขึ้นทุกวันจนเป็นผลต่อพืชและสัตว์น้ำจำพวกหอย ปู ปลา จนถึงขั้นคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้มีคำสั่งของนายกรัฐมนตรี ที่ 4/2523 สั่งปิดกิจการการผลิตเกลือสินเธาว์บริเวณลุ่มน้ำเสียวใหญ่ เพราะเมื่อปี พ.ศ. 2529 ข้อมูลจากศูนย์พัฒนาที่ดินจังหวัดมหาสารคาม วัดความเค็มที่หนองบ่อได้ถึง 34.6 มิลลิโม (ความเค็มตั้งแต่ 16 มิลลิโมขึ้นไป จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำและพืช)

เรื่องความเค็มของลำน้ำเสียวกับการต่อต้านของชาวบ้านเกิดขึ้นหลายรอบ ซึ่งในสภาพปัจจุบันที่เราได้เดินทางเข้าไปดูนั้นอยู่ในสภาพปกติ แต่ชาวบ้านก็ยังไม่วางใจจึงมีการเฝ้าระวังกันอยู่ และกลุ่มจิตรกรไทยได้เดินทางจากป่าโคกใหญ่ไปยังบ้านแคน ที่นั่นชาวบ้านได้พาไปดูลำน้ำเสียวที่ถูกขุดลอกแล้ว มีบางคนลองชิมน้ำดู บ้างก็ว่าไม่เค็ม แต่จะจิตสนธิหรือไม่ ไม่รู้ สภาพทั่วไปของบ้านแคนเป็นชุมชนชาวนาอีสานแบบดั้งเดิม พื้นนาและหมู่บ้านเป็นสถานที่อันแสนอบอุ่นน่ารัก ชาวบ้านก็อยู่กันแบบธรรมดา เรียกให้พวกเราดื่ม น้ำตามหาว่ามารู้อะไร ความเพลิดเพลินในการชมพื้นที่นา และการสังเกตลำน้ำ ทำให้ผู้ติดตามกลุ่มจิตรกรไทยท่านหนึ่งลืมนึกว่าไว้ในทุ่งนา กลับมาถึงหมู่บ้านค่อยนึกได้ และในยามไบนั่นคือทรัพย์สินทั้งหมดที่ติดตัวมาในการเดินทางครั้งนี้ ชาวบ้านใจดี เอารถมอเตอร์ไซด์ขับไปเอามาได้โดยไม่สูญหาย ก็ดีใจกันทั้งทีม

น้ำเสียวแม้ได้ขุดลอก ทำฝาย ปรับสภาพน้ำแล้วในปัจจุบัน โดยลงทุนขุดลอกไปถึง 586 ล้านบาท ในใจของชาวบ้านที่เป็นผู้นำบางคน รวมทั้งนักพัฒนาองค์กรเอกชน ยังมีการตั้งคำถามแบบปัญหาอย่างคาใจอยู่ว่า กับการลงทุนของรัฐบาลอย่างมหาศาล แต่แล้วชาวบ้านกลับต้องซื้อหา หอย ปู ปลา และพืชผักบางชนิดนั้น มันคุ้มกันหรือไม่ อาจจะต้องตั้งคำถามต่อไปว่านิเวศของลำน้ำเสียว จะหวนคืนมาสู่ปกติอย่างมีกุ้ง ปู ปลา กินกันเองของชาวบ้านได้อีกหรือไม่

ผ่อง เช่งกิง

หัวหน้าสำนักวิชาศิลปภูมิปัญญาไทย สถาบันอาศรมศิลป์

โครงการดาวพิเศษ กับกลุ่มจิตรกรไทย ณ จังหวัดมหาสารคาม สุรชาติ กิตติธนา

ผมกับศิลปิน "จิตรกรไทย" มีความสนิทสนมกันมานานนับ 20 ปี เพราะส่วนใหญ่ต่างก็เป็นจิตรกรไทยที่เคยร่วมเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วัดไทยพุทธปทีปในลอนดอน ประเทศอังกฤษ ซึ่งผมมีโอกาสได้รับรู้และคลุกคลีกับศิลปินกลุ่มนี้ในขณะนั้น หลายๆ คนกลับมาเมืองไทยหลังจากภารกิจการเขียนภาพฝาผนังสิ้นสุดลง คงเหลือบางคนเขียนต่อส่วนที่เพิ่มเติมมาทีหลัง บางคนก็ยังคงใช้ชีวิตอยู่ที่นั่น เมื่อกลับมาเมืองไทยผมยังคงติดตามดูการสร้างสรรคทางศิลปะของศิลปินกลุ่มนี้อย่างใกล้ชิด การจัดแสดงนิทรรศการแสดงผลงานเขียน จึงมักมีผมปรากฏอยู่ในงานแสดงเสมอ และเมื่อโครงการ "ดาวพิเศษ" ของคุณหญิงชดช้อย โสภณพนิช มีแนวคิดสนับสนุนศิลปินกลุ่มนี้ได้มีโอกาสไปเห็นบรรยากาศของประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของท้องถิ่นในชนบท ได้ศึกษาดูงานจิตรกรรมฝาผนังตามวัดต่างๆ เพื่อจะได้สัมผัสกับ "จิตวิญญาณจากอดีต" ซึ่งเป็นรากทางวัฒนธรรม มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ผมตั้งใจและตื่นเต้นทุกครั้ง ที่ได้มีโอกาสร่วมเดินทางไปกับศิลปินกลุ่มนี้ โดยเฉพาะคุณสมภพ บุตรราช ซึ่งให้เกียรติชวนผมเข้าร่วมโครงการ ขอขอบใจอาจารย์หลายๆ ท่านที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นชนบท ความงามของจิตรกรรมฝาผนังที่ดูชื่อ-บริสุทธ์ จากอดีตในภาคอีสาน จังหวัดมหาสารคาม ผมเข้าร่วมโครงการในฐานะผู้สังเกตการณ์ และคงจะได้นำเอาความประทับใจมาเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ วิจัย วิจารณ์ ปรึกษากับเพื่อนศิลปิน เพื่อให้เกิดแนวความคิดทางศิลปะ เป็นสื่อสะท้อนให้เห็นถึงสาระของความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่ ผู้คนที่ยึดมั่นอยู่กับประเพณี-วัฒนธรรมดั้งเดิมจากบรรพบุรุษ และวิถีชีวิตที่เป็นหนึ่งเดียวกันกับความงามของธรรมชาติในชนบท ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น

สุรชาติ กิตติธนา
18 สิงหาคม พ.ศ. 2547
บ้านซอยเสือใหญ่อุทิศ กรุงเทพฯ

useum Foundation

ตาวิเศษบนผนังสิมที่นาดูน 2547
MAGIC EYES ON CHURCH WALL AT NADOON 2547
46 x 58 cm. , wood cut

ทวี รัชเนียร
Tawe Ruchaneeegorn

ในยุคโลกาภิวัตน์ โลกไร้พรมแดนดังปัจจุบันนี้ ยังมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสนใจในความหลากหลายของรากเหง้าทางศิลปวัฒนธรรม เพราะการรู้อดีต จะทำให้เข้าใจในปัจจุบัน และไม่ลืมนอนในอดีต ในฐานะที่อยู่อีสานมาเกือบตลอดชีวิต จึงขอถ่ายทอดสารศิลป์ถิ่นอีสานมาให้ผู้อื่นได้รับรู้ เท่าที่จะถ่ายทอดได้ตามเจตนาที่ตั้งไว้

In the age of globalization where borders are blurred, diversity and the sense of cultural rootedness are even more important. The understanding of our history will lead to the understanding of our present, thus, our future

Having lived in E-saan my whole life, I would like to express the art of that region according to my perception for others to view.

Rama IX Art Museum Foundation

ผ่อง เสง็กิ่ง
Pong Sengking

"ภูโค้ง" ชัยภูมิ

PHU KONG, CHAIYAPHOOM

16.5 x 25 cm. Drawing

ภาคอีสาน เป็นภาคที่มีอารยธรรมเก่าแก่มากตั้งแต่โบราณกาล ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาตั้งแต่ยุคหิน ยุคทวารวดี ยุคลพบุรี หรือขอม ผ่านอยุธยาจนถึงปัจจุบัน เป็นพื้นที่ที่ร่ำรวยทั้งในทางศิลปะและสภาพนิเวศทั้งดงาม เพียงแต่ในยุคของเรานี้เอง ใช้เวลาประมาณ 40-50 ปี สภาพนิเวศของอีสานก็เปลี่ยนไป เพราะแผนพัฒนาประเทศที่ไม่คุ้มครองวัฒนธรรมของตนเอง อีสานจึงอยู่ในสภาพแห้งแล้ง ไร้ร้างจนน่าหือเหียว ยังโชคดีที่สภาพของศิลปะประจำท้องถิ่นอีสานยังคงเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงใจ และศรัทธาให้เห็นความรุ่งเรืองของอีสานแต่กาลก่อน เมื่อเราสามารถทำความเข้าใจอย่างลุ่มลึกต่อวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เราก็น่าจะรู้พื้นที่ได้ถึงภูมิธรรมและสิ่งแวดล้อม ให้กลับคืนมาอย่างมีคุณค่าต่อมนุษย์ในรุ่นลูกหลานต่อไป

E-saan is a region with civilization that goes back to ancient times. From the Stone Age, the Thavaravadee era, the Lopburi era, the Khmer era, the Ayuthaya era to the present, this region has been rich in both the arts and the ecology. However, the ecology has changed within the last 40 to 50 years because the country's culture was not taken into account in the nation's development plan. E-saan, therefore, became infertile and dry. Fortunately, the local arts of E-saan continues to feed into the soul of the present livelihood of the region enabling its rich heritage to be preserved. If we are able to come to a deep understanding of the local culture, we should be able to revive the moral standards and the environment for the future generation.

ใครจะไป
WHICH ONE GO FIRST?
60 x 80 cm.
acrylic, ink on paper

ศิลปะมิได้มีเพียงหนึ่งเดียว
Nature's beauty is limitless

ไพโรจน์ สโมสร
Pairoj Samosorn